

چالش های موضوع یابی در پژوهش های فلسفه تعلیم و تربیت

دکتر یحیی قائدی^۱

پژوهش واقعی از مساله یا مشکلی آغاز می شود که محقق با آن مواجه می شود، اما اگر شما کار آموز پژوهش در زمینه فلسفه تعلیم و تربیت (یا هر زمینه دیگر) باشید و هنوز به اندازه کافی به مسایل رشته خود آشنا نشده باشید، بهتر است ابتدا موضوعی را بیابید که مایلید در باره آن پژوهش کنید. تفاوت موضوع با مساله پژوهش آن است که موضوع کلی تر است و می توان مسایل مختلفی از آن استخراج نمود. فرد آسانتر می تواند تشخیص دهد که به چه موضوعی علاقه دارد تا اینکه ابتدا با مساله ای مواجه شود.

برای تشخیص این نکته که چه موضوعاتی برای پژوهش در فلسفه تعلیم و تربیت وجود دارد، به شیوه های مختلفی می توان عمل کرد. یک راه در نظر آوردن فلسفه و تعلیم و تربیت به عنوان دو زمینه مجزا است. یعنی فلسفه با همه جزئیاتش چگونه با تعلیم و تربیت با همه جزئیاتش مرتبط می شود. برای این کار؛

(۱) می توان در مرحله اول یک زمینه کلی از فلسفه و یک زمینه کلی از تعلیم و تربیت را انتخاب کرد. برخی

از زمینه های کلی فلسفه عبارتند از:

۱. مقولات فلسفی

- متافیزیک (خدا، جهان و انسان)
- معرفت شناسی (و منطق)
- ارزش شناسی (اخلاق و زیبایی شناسی)

۲. مکاتب فلسفی

- ایدالیسم
- رالیسم
- پراگماتیسم
- اگزیستانسیالیسم
-

۳. دوره های تاریخ فلسفه

^۱دانشیار دانشگاه خوارزمی

- پیش از باستان
- باستان
- قرون وسطی
- اسلامی
- رنسانس
- مدرن
- پسامدرن

۴. فیلسوفان

-
- سقراط
-

۵. فلسفه رشته ها

- فلسفه اخلاق
- " تاریخ
- " اسلامی
- " اجتماعی
- " علم
- " ریاضی
- " روان شناسی
- " آموزش عالی
-

۶. روشهای پژوهش در فلسفه

- دیالکتیک
- قیاس
- پدیدار شناسی
- هرمنوتیک
- انتقادی
- تحلیلی

۷.....

برخی از زمینه های کلی تعلیم و تربیت عبارتند از:

۱. مبانی تعلیم و تربیت

- فلسفی

- اجتماعی
- اقتصادی
- علمی
- روان شناختی
- سیاسی
- مذهبی

۲. اصول تعلیم و تربیت

۳. اهداف تعلیم و تربیت

۴. روش های تعلیم و تربیت

۵. نظریه های تعلیم و تربیت

۶. نظریه پردازان و مربیان تعلیم و تربیت

۷.

۲) سپس آن را با یک زمینه کلی از تعلیم و تربیت ارتباط داد هر موضوع کلی از هر زمینه را می توان هر بار به هر موضوع کلی از زمینه دیگر ارتباط داد. برای نمونه متافیزیک از زمینه فلسفه را می توان هر بار بطور جداگانه به همه زمینه های تعلیم و تربیت نسبت داد.

متافیزیک	←	مبانی تعلیم و تربیت
"	←	اهداف
"	←	روشها
"	←	اصول
"	←	نظریه
"	←

۳) هنگامی که حد اقل دو زمینه را یافتیم که قصد داریم آنها را به هم مرتبط سازیم باید واژه مناسبی را

بیابیم که نشانگر کاری باشد که قرار است با این دو زمینه انجام دهیم. برخی از این واژه ها عبارتند از:

- ارتباط
- نقش
- جایگاه
- مقایسه
- نسبت
- استنتاج

- استخراج

- نقد

مثال ۱: ارتباط

ارتباط متافیزیک با مبانی تعلیم و تربیت

مثال ۲: نقش

نقش متافیزیک در تدوین اهداف تعلیم و تربیت

هر کدام از واژه هایی که انتخاب می کنیم ممکن است در روش پژوهش که بعدا انتخاب خواهیم کرد تاثیر داشته باشد به عنوان مثال مقایسه ممکن است ما را به روش تطبیقی هدایت کند و و استنباط و استخراج ما را به روش قیاسی.

۴) بدیهی است که سطح فوق از موضوع یابی بسیار کلی است و تنها به کارآموز پژوهش در فلسفه تعلیم و تربیت کمک می کند که زمینه کلی مورد علاقه خود را بیابد و از پیمایش بی هدف در سایر موضوعات بپرهیزد. پس از این مرحله لازم است از طریق مطالعه در زمینه کلی انتخاب شده به تدریج موضوع محدودتر شده و چه بسا کارآموز بتواند مساله خود را بیابد.

هر کدام از جزئیات متافیزیکی را می توان با هر کدام از جزئیات مبانی ارتباط داد و آن را به موضوعی برای پژوهش تبدیل کرد البته به شرطی که معنی دار و قابل پژوهش باشد.

مثال ۱: ارتباط (جایگاه، نقش، ...) مبانی انسان شناختی با مبانی اجتماعی (فلسفی، روان شناختی و ...) تعلیم و تربیت

این فرایند را می توان تا آنجا که امکان پذیر است ادامه داد.